

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 224 sahifa,
27-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Формирование здоровьесберегающей образовательной среды в начальной школе в условиях инклюзии.....	10
<i>Тургунова Нилуфар Абдусаломовна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tez va aniq hisoblash ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	16
<i>Dehqonova Maxliyoxon Shuhratjon, Musinjonova Dildoraxon Mahmudjon</i>	
Научно-педагогический анализ методов математического моделирования: численные и аналитические подходы в обучении студентов	19
<i>Мусурмонова Маъмура Оман кизи, Жураева Феруза Бахтиёр кизи, Сарсенбаева Мархабо Шадибековна</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini rivojlantirish texnologiyasi.....	26
<i>Turdimurodova Muazzam Muzaffarbek qizi</i>	
M. Tvenning "Tom Soyerning boshidan kechirganlari" romanida bolalar obrazining tasviri masalasi	29
<i>Sattarov Farrux Nuridinovich</i>	
Pedagogik dasturiy vositalar yordamida dars sifatini oshirish	35
<i>D. K. Ibadullayev</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning kasbga qiziqishlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	41
<i>Isabekova Dilafruz Shermirzayevna</i>	
Молодёжь Узбекистана в системе политических процессов.....	46
<i>Юсупова Элеонора Фердинандовна</i>	
Математика o'qitishda zamonaviy yondashuvlar: vaziyatli tahlil va amaliy samaradorlik	51
<i>Matyaqubova Nazira Hikmat qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida rivojlantirishning metodik modeli.....	54
<i>Choriyev Olmosbek Baxriddin o'g'li</i>	
Fan va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish (CLIL)	60
<i>M. D. Boynazarova</i>	
Оптимизация показателей сердечного цикла у спортсменов при хроническом физическом перенапряжении посредством фармакологической поддержки	63
<i>Нормуратов Абдулла Саппарович</i>	
Chidamlilikka yo'naltirilgan sport turlarida uglevod va energiya almashinuvini farmakologik korreksiyasi....	67
<i>Normuratov Abdulla Sapparovich</i>	
O'quvchilarga dutor ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari	70
<i>Sa'dullayev Og'abek Abdurashid o'g'li, Nazirullayeva Nodira Akmal qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida individual va jamoa mashg'ulotlarini tashkil etish mexanizmlari (cholg'u ijrochiligi misolida).....	74
<i>Omonova Charos Baxodir qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining o'quv-biluv faoliyatini motivatsiyalashda interfaol metodlardan foydalanish.....	79
<i>Saidova Zulfizar Norbobo qizi</i>	
O'qituvchining kognitiv egizagi (Digital Twin): sun'iy intellekt yordamida individual pedagogik uslubni modellashtirish.....	83
<i>Kuchkarova Feruza Qambaraliyevna</i>	
Abdusamad Boboxo'jayev rahbarligida tarix va arxeologiya institutining rivoji: 1964-yilgi arxiv hujjati misolida	91
<i>Abdullayev Botir Jabbor o'g'li</i>	
Maktab o'quvchilarining musiqiy idrokni shakllantirishning ijtimoiy va didaktik zarurati.....	93
<i>Abdumannan Maxammatov</i>	

“Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kalokagatiyani rivojlantirishning KAMOL modeli asosidagi pedagogik texnologiyasi”	97
<i>Abdurahmonova Dilorom Jovliyevna</i>	
Morphological Structure and Word Formation of Ecotourism Terminology: A Cross-Linguistic Analysis With Reference to the Uzbek Language.....	104
<i>Absamatova Charos</i>	
Fizika fanini o'tmda o'qitishda masalalar yechishning ilmiy-metodik ahamiyati	107
<i>Akmal Mustafoyev Isaqulovich, Munajat Mustafoyeva Oltibekovna</i>	
Kasbiy yo'naltirilgan ingliz tili darslarida metakognitiv strategiyalar asosida akademik nutqni rivojlantirish ..	111
<i>Allamuratov G'ofur Ashurovich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirish metodikasi	116
<i>Amanova Albina Dexqon qizi</i>	
Psychological Approaches in Teaching English in Preschool Education and their Effectiveness	120
<i>Berdiqulova Zamira Albertovna</i>	
The Role of Family, Education, and Community Systems in Shaping Individual Psychological Well-Being .	124
<i>Diibar Abdullayeva Ubaydullayevna, Iroda Panjiyeva Khayitovna</i>	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	127
<i>Erboyev Suxrob Abdusalomovich</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	131
<i>Gulmira Jumanova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini o'stirishda badiiy adabiyotning dolzarbligi	135
<i>Hasanova X. Z.</i>	
Gospital ta'lim sharoitida ona tili fanini o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	139
<i>Hikmatov Bobobek Saydulloyevich</i>	
ASB bo'lgan bolalarda sensor buzilishlarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri	142
<i>Isaxanova Oybarchin Abduraxim qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda kommunikativ faoliyat samaradorligining pedagogik mexanizmlari	146
<i>Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna</i>	
David haykali ko'z bo'lagining qalamtasvirini bajarish usullari.....	149
<i>Mo'minov Baxtiyor Karamatovich</i>	
Ta'limda fanlararo integratsiyadan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari	154
<i>Oblakulova Nodira Abduvali qizi</i>	
Ellipslarni tasviriy san'at va muhandislik grafikasida yasash metodikasi.....	160
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Kommunikativ strategiyaning yuzaga kelish omillari	170
<i>Normaxmatova Feruza Ruziboyevna</i>	
Umumta'lim maktab musiqa madaniyati darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish muammo va yechimlari	174
<i>O'rishboyeva Xumora O'rol qizi</i>	
Maktabda jismoniy tarbiya darslarida futbol elementlaridan foydalanib 10-11 yoshli bolalarda tezkor-kuch qobiliyatlarini rivojlantirish uslubiyati	177
<i>Qurbonbayeva Maftuna G'ayrat qizi</i>	
Maktabda darsdan tashqari futbol to'garaklarida o'quvchilarning tezkor-kuch qobiliyatlarini takomillashtirish	182
<i>Ro'ziboyeva Fotima Quدرات qizi</i>	
Matn ustida ishlash samaradorligini baholash mezonlari	187
<i>Sadarova Nilufar</i>	
Neyroestetik stimulning yosh dinamikasidagi roli: kognitiv emotsional sferani qayta tashkil etish mexanizmlari.....	193
<i>Salaxidinova Xolida Xaliljonovna</i>	

Kasbiy ta'limda o'quvchilarning psixologik va axloqiy sifatlari	198
Salomov Abdurasul Axmadovich	
Funksiyaning hosilasi yordamida o'sish va kamayish oraliqlarini aniqlash metodikasi	201
Sherzad Eshjanovich Bekchanov, Shohida Sadullaevna Ziyadullaeva, Abdusalom A. Xudoyberdiev	
Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda psixologik treninglarning nazariy va amaliy asoslari.....	205
Sojida Safarova Saxadin qizi	
Destruktiv xulq-atvor psixologik va pedagogik qarovsizlik oqibati sifatida.....	207
Umirzoqova Shodiya Lutfullo qizi	
Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	210
Xoldorova Mashxura G'ulomovna	
Роль антиоксидантной системы в повышении работоспособности спортсменов	214
Нурбаев Бахтиёр Широнович	
Shaxs irodaviy sohasini rivojlantirishning psixologik determinantlari.....	217
To'ychiyeva Shoyista Jumabayevna	

“BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QITUVCHILARIDA KALOKAGATIYANI RIVOJLANTIRISHNING KAMOL MODEL ASOSIDAGI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYASI”

Abdurahmonova Dilorom Jovliyevna

O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti mustaqil izlanuvchisi

ORCID: 0009-0001-9001-1189

МАКТАБГАЧА ПРЕ-СКОЛ ДОШКОЛЬНОЕ

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarida kalokagatiya fazilatlarini rivojlantirish masalasi nazariy va amaliy jihatdan ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi “go‘zallik va ezgulik” g‘oyasiga tayangan holda shaxsning axloqiy, estetik, intellektual va jismoniy rivojlanishini uyg‘un holda ta‘minlay oladigan pedagogik modelni ishlab chiqishdan iborat. Shu nuqtai nazardan, muallif tomonidan “KAMOL” modeli taklif etiladi; u Kuzatish va tahlil qilish, Anglash va aks ettirish, Model asosida o‘qitish, Olingan bilimlarni amalyotda qo‘llash va Loyihalashtirish va monitoring bosqichlarini qamrab oladi.

Tadqiqot aralash metod asosida uchta pedagogik oliy ta‘lim muassasasida olib borildi. Eksperimental guruhlarda modelga tayangan holda tashkil etilgan mashg‘ulotlar natijasida kalokagatik kompetensiyalarda sezilarli o‘shish (26–30 %) qayd etildi. Bizningcha, ushbu natijalar kalokagatiya konsepsiyasini amaliy pedagogik model darajasida qo‘llash mumkinligini ko‘rsatadi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi ham aynan shu - mazkur g‘oya tizimlashtirilib, uning samaradorligi tajriba orqali asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: kalokagatiya, KAMOL modeli, bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari, pedagogik texnologiyalar, axloqiy-estetik rivojlanish, refleksiya, pedagogik mahorat, integrativ yondashuv, kalokagatik kompetensiya.

Abstract: This article examines the development of kalokagathic qualities in future primary school teachers from both theoretical and practical perspectives. The main objective of the study is to design a pedagogical model that ensures the harmonious development of the individual-moral, aesthetic, intellectual, and physical-based on the idea of “beauty and goodness.” In this regard, the author proposes the “KAMOL” model, which includes the following stages: observation and analysis, comprehension and reflection, model-based instruction, application of acquired knowledge in practice, as well as design and monitoring.

The research was conducted using a mixed-methods approach across three pedagogical higher education institutions. In the experimental groups, where instruction was organized based on the proposed model, a significant increase in kalokagathic competencies (26–30%) was observed. In our view, these results demonstrate the possibility of applying the concept of kalokagathia at the level of a practical pedagogical model. The scientific novelty of the study lies precisely in this-that the concept has been systematized and its effectiveness has been empirically validated.

Key words: kalokagathia, KAMOL model, future primary school teachers, pedagogical technologies, moral and aesthetic development, reflection, pedagogical mastery, integrative approach, kalokagathic competence.

Аннотация: В данной статье рассматривается проблема развития калокагатических качеств у будущих учителей начальных классов в теоретическом и практическом аспектах. Основная цель исследования заключается в разработке педагогической модели, способной обеспечить гармоничное развитие личности - нравственное, эстетическое, интеллектуальное и физическое - на основе идеи "красоты и добра". В этой связи автором предложена модель "KAMOL", включающая этапы: наблюдение и анализ, осмысление и рефлексия, обучение на основе модели, применение полученных знаний на практике, а также проектирование и мониторинг.

Исследование проведено на основе смешанных методов в трёх педагогических высших учебных заведениях. В экспериментальных группах, где занятия были организованы с опорой на предложенную модель, зафиксирован значительный рост калокагатических компетенций (26–30 %). По нашему мнению, полученные результаты свидетельствуют о возможности применения концепции калокагатии на уровне практической педагогической модели. Научная новизна исследования заключается именно в этом - данная идея систематизирована и её эффективность обоснована экспериментально.

Ключевые слова: калокагатия, модель KAMOL, будущие учителя начальных классов, педагогические технологии, нравственно-эстетическое развитие, рефлексия, педагогическое мастерство, интегративный подход, калокагатическая компетенция.

KIRISH

Zamonaviy ta'limga shaxsni har tomonlama shakllantirishi zarur bo'lgan murakkab ijtimoiy tizim sifatida qaralmoqda. Amaliyotdan ma'lumki, ta'lim faqat bilim berish bilan cheklanmaydi. U axloqiy qarashlar, estetik did, intellektual faollik va jismoniy uyg'unlikni birgalikda rivojlantirishi lozim. Tadqiqotlar aynan shu integratsiya o'qituvchining shaxsiy va kasbiy sifatlarini belgilovchi muhim omil ekanini ko'rsatadi^[1, 11]. Shu sababdan bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kalokagatiya fazilatlarini rivojlantirish masalasi dolzarb hisoblanadi.

Kalokagatiya g'oyasi qadimgi yunon falsafasida "go'zallik" va "ezgulik" uyg'unligi sifatida shakllangan bo'lib, insonning ichki va tashqi barkamolligini uyg'un holda tushuntiradi. Manbalarni tahlil qilish natisada aytish mumkinki, ta'lim sohasida kalokagatiya fazilatlarini ko'proq nazariy jihatdan o'raganilgan. Amaliy mexanizmlar va integrativ modellar yetarlicha ishlab chiqilmagan. Ayniqsa, axloqiy-estetik qarashlar, refleksiv fikrlash va ijtimoiy faollikni yagona tizimda rivojlantirish masalasi to'liq hal etilmagan. Natijada bu fazilatlar ko'pincha parchalanib shakllanadi, ularni baholash va monitoring qilish tizimi esa aniq emas.

Mazkur holat tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi hamda tizimli pedagogik yechim zarurati yuzaga keladi. Shu maqsadda tadqiqotimizda kalokagatiya fazilatlarini zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan uyg'unlashtiruvchi "KAMOL modeli" taklif etiladi.

Tadqiqot obyekti - bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy tayyorlash jarayoni, predmeti esa - ularda kalokagatiya fazilatlarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalar mazmunini o'z ichiga oladi. KAMOL modeli asosida kalokagatiya fazilatlarini rivojlantiruvchi pedagogik texnologiyani ishlab chiqish va uning samaradorligini aniqlash tadqiqotning asosiy maqsadi hisoblanadi. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- kalokagatiya tushunchasining nazariy asoslarini tahlil qilish;
- uni rivojlantirish imkoniyatlarini aniqlash;
- KAMOL modelini ishlab chiqish;
- model asosida texnologiyalarni amaliyotga joriy etish;
- tajriba-sinov orqali samaradorlikni baholash.

Tadqiqot maqsadi va belgilangan vazifalardan kelib chiqib, quyidagi ilmiy gipoteza ilgari surildi: agar KAMOL modeli kasbiy tayyorgarlikka integratsiya qilinsa, talabalarda kalokagatik kompetensiyalar kompleks rivojlanadi va an'anaviy tizimga nisbatan yuqori natija beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kalokagatik adabiyotlar tahlilidan kelib chiqib, kalokagatiyaga oid qarashlarni bir nechta asosiy yondashuvlarga ajratishimiz mumkin.

- 1) Aksiologik yondashuvlarda kalokagatiya axloqiy va estetik fazilatlarining birligi sifatida yoritilgan. Antik falsafada bu birlik ideal shaxs mezoni bo'lib, axloqiy ong va ijtimoiy mas'uliyatni ham o'z ichiga oladi^[2]. Shuning uchun estetik tushunchadan ko'ra kengroq - normativ qadriyatlar tizimi bilan bog'lab tushuntiriladi^[3, 63-74].

- 2) Ta'limiy yondashuvda insonning yuksalishi maqsadli pedagogik jarayon natijasi hisoblanadi. Platon va Aristotel shaxs shakllanishining asosiy mexanizmi ta'lim deb ta'kidlashgan, unda axloqiy, estetik va intellektual rivojlanish uyg'unlashadi [4];[5, 18-23]. Sharq mutafakkirlarining qarashlaridayam bu g'oya seziladi. Ular kamolotni aqliy, axloqiy va jismoniy muvozanat orqali tushuntirishadi [6, 277-280].
- 3) Somatik yondashuvda kalokagatiyani jismoniy va ruhiy rivojlanish uyg'unligida tahlil qilingan [7, 103-105], ammo u ko'proq tor - sport va jismoniy tarbiya sohasida ko'rib chiqilgan.
- 4) Zamonaviy tadqiqotlarda esa kalokagatiya qadriyatlar integratsiyasi va shaxs rivojlanishining normativ modeli sifatida talqin qilinadi [8, 58-71]. Pedagogik kompetensiyalar bo'yicha tadqiqotlarda ham to'liq integrativ tizim yetishmasligi ko'rinadi [9, 13-20].

Tahlillarimiz natijasida uch asosiy muammo:

- kalokagatiyaning amaliy modelga yetarlicha transformatsiya qilinmaganligi;
- komponentlar integratsiyasining sustligi;
- baholash mezonlarining aniq ishlab chiqilmaganligi aniqlandi [10, 45-52].

Xulosa qilib aytish mumkinki, mavjud yondashuvlar kalokagatiya komponentlarining turli tomonlarini ochib bergan, ammo uni yaxlit pedagogik tizim sifatida amaliyotga joriy etish masalasi ochiq qolmoqda. Shu sababli ushbu tadqiqotda kalokagatiya fazilatlarini rivojlantirishni "KAMOL" metodik modelidan foydalanib amaliyotga joriy etish ko'rib chiqiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda aralash yondashuv ya'ni miqdoriy va sifatli metodlar bir vaqtda qo'llanildi. Dizayn sifatida konvergent model tanlandi. Test va intervyu ma'lumotlari alohida yig'ilib, keyin solishtirildi. Ushbu jarayonda faqat raqamlar yoki faqat tavsif yetarli bo'lmay aynan ikkala turdagi ma'lumot bir-birini to'ldiradi.

Tadqiqot O'zbekiston Milliy pedagogika universiteti, Samarqand davlat pedagogika instituti va Termiz davlat pedagogika institutida o'tkazildi. Jami 430 nafar II-III bosqich talabalar ishtirok etdi. Ular ikkita guruhga ajratildi: eksperimental va nazorat guruhi. O'zMPU va SamDPI talabalari eksperimental guruhga kiritildi, TerDPI talabalari esa an'anaviy ta'lim jarayonida qoldi. Eksperimental guruhlarda KAMOL modeli asosida maxsus kurs mashg'ulotlari tashkil etildi, nazorat guruhida odatiy o'qitish usuli davom ettirildi.

KAMOL modeli tadqiqotda bosqichma-bosqich jarayon sifatida ishladi:

K → A → M → O → L.

Bu bosqichlarni quyidagicha tushunish mumkin: avval talabalarda kuzatish va dastlabki refleksiya amalga oshirildi (K), keyin ular nazariy mazmunni ongli ravishda o'zlashtirdi (A). Shundan so'ng kalokagatiya komponentlari Kalokagatik-4D metodikasi asosida rivojlantirildi (M). Keyingi bosqichda talabalar olingan bilimlarini amaliyotda qo'llash, kompetensiya shakllantirildi (O), yakunda esa ijodiy loyihalash va barcha bosqich natijalari monitoring qilindi (L).

Talabalarining rivojlanishini baholash uchun besh asosiy indikator tanlandi:

M₁ - axloqiy barqarorlik,

M₂ - estetik idrok,

M₃ - refleksiv tafakkur,

M₄ - kommunikativ kompetensiya va

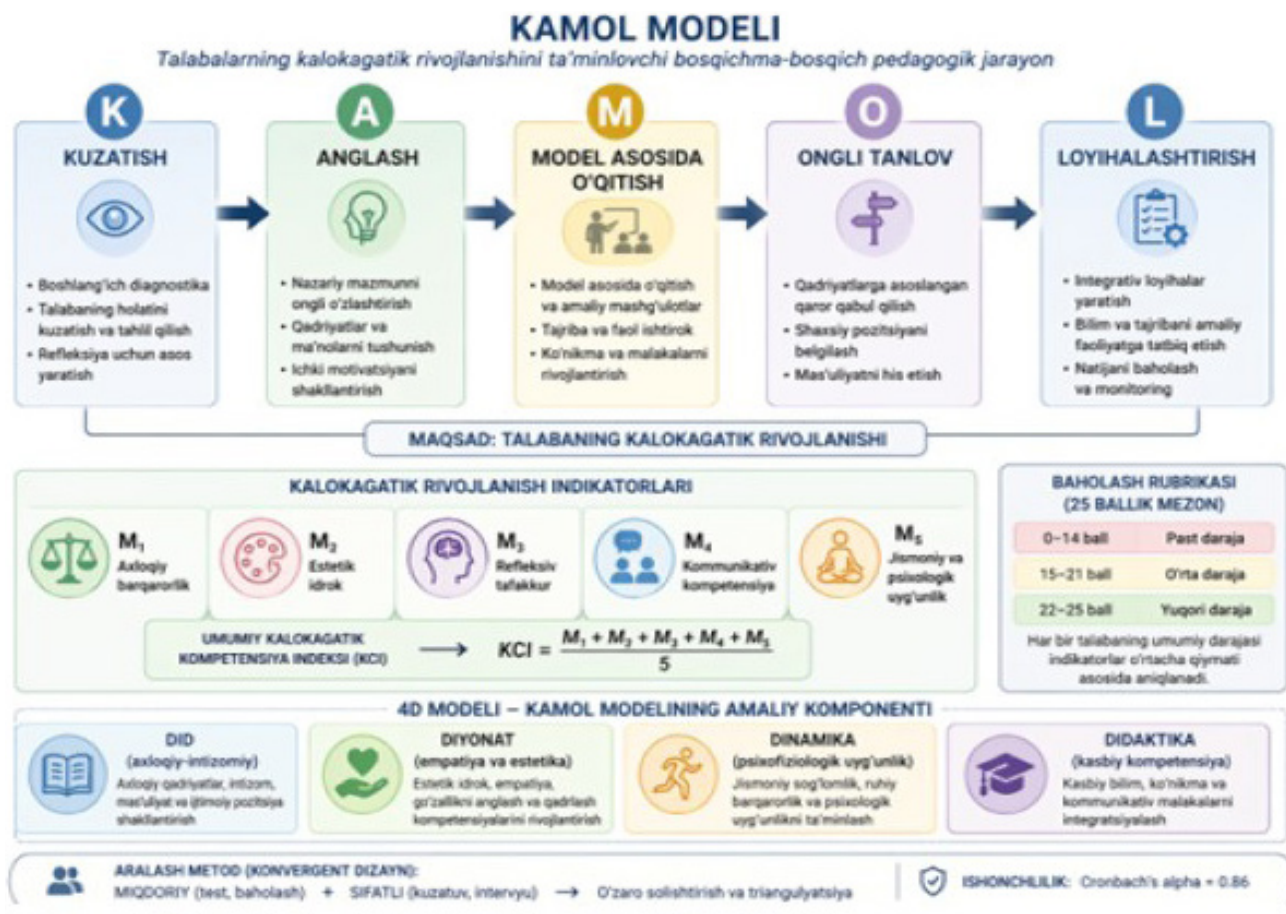
M₅ - jismoniy-psixologik muvozanat.

Tadqiqotda aynan shu ko'rsatkichlar asosida umumiy daraja aniqlab borildi.

Umumiy kalokagatik kompetensiya indeksi oddiy o'rtacha qiymat orqali hisoblandi:

$$KCI = (M_1 + M_2 + M_3 + M_4 + M_5) / 5.$$

Baholash 25 ballik tizim asosida amalga oshirildi. 0-14 ball past daraja, 15-21 ball o'rta daraja, 22-25 ball esa yuqori daraja sifatida belgilandi. Har bir talabaning yakuniy natijasi indikatorlar o'rtachasiga tayangan holda chiqarildi (1-rasm).

1-rasm: KAMOL modelining bosqichma-bosqich pedagogik mexanizmi¹

Ma'lumotlar yig'ishda ikki turdagi metoddan foydalandik. Miqdoriy qismda testlar va tuzilgan so'rovnomalar qo'llanildi. Sifatli qismda esa kuzatuv, yarim strukturaviy intervyular va talabalarning portfel tahlili amalga oshirildi. Yig'ilgan ma'lumotlar ishonchiligi tekshirilganda ichki barqarorlik yuqori ekanligi aniqlandi (Cronbach's alpha = 0.86).

TAHLIL VA NATIJALAR

O'tkazilgan miqdoriy tahlil eksperimental va nazorat guruhlarida o'rtasida sezilarli farq borligini ko'rsatdi. Eksperimental guruhda kalokagatik kompetensiyalar indeksi o'rtacha 26–30 % ga oshgan bo'lsa, nazorat guruhida bu ko'rsatkich 7–9 % atrofida qolgan. Farq oddiy kuzatuv darajasida ham seziladi, lekin t-test natijalari uni statistik jihatdan ishonchli ekanini tasdiqlaydi ($p < 0.001$).

ANOVA tahliliga qaraganda, guruhlar o'rtasidagi variatsiya tasodifiy emas, balki qo'llanilgan pedagogik model ta'siri bilan bog'liq ($F = 8.74$; $p < 0.01$).

Bu yerda eng muhim jihat - o'zgarishlar bir martalik emas, balki tizimli xarakterga ega ekanligini alohida qayd etishimiz lozim.

Rubrikaga asoslangan baholash ham shu tendensiyani tasdiqlaydi. Yuqori daraja (22–25 ball) asosan eksperimental guruhda qayd etilgan. O'rta daraja (15–21 ball) ikkala guruhda uchrasa-da, uning ulushi eksperimental guruhda yuqoriroq. Past daraja (0–14 ball) esa deyarli to'liq nazorat guruhida saqlanib qolgan.

Tadqiqot doirasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kalokagatiya fazilatlarining rivojlanish darajasini aniqlash maqsadida eksperimental va nazorat guruhlarida pre-test va post-test natijalari qiyosiy tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar KAMOL modeli asosida tashkil etilgan pedagogik jarayonning samaradorligini aniqlash imkonini berdi. Quyida natijalar bosqichma-bosqich keltiriladi.

¹ ushu rasm mualliflik yondashuvi asosida SI yordamida yaratildi.

1-jadval: Eksperimental va nazorat guruhlarida kalokagatik kompetensiyalar dinamikasi (KCI bo'yicha)

Guruh	Bosqich	O'rtacha ball (KCI)	O'zgarish (%)	Daraja
Eksperimental guruh	Pre-test	15.6	-	O'rta
Eksperimental guruh	Post-test	20.4	+30.7 %	Yuqori
Nazorat guruhi	Pre-test	15.3	-	O'rta
Nazorat guruhi	Post-test	16.6	+8.5 %	O'rta

Jadvaldan ko'rinadiki, Eksperimental guruhda sezilarli o'sish qayd etildi, bu model samaradorligini ko'rsatadi.

2-jadval: Kalokagatik kompetensiya indikatorlari bo'yicha o'zgarish (eksperimental guruh)

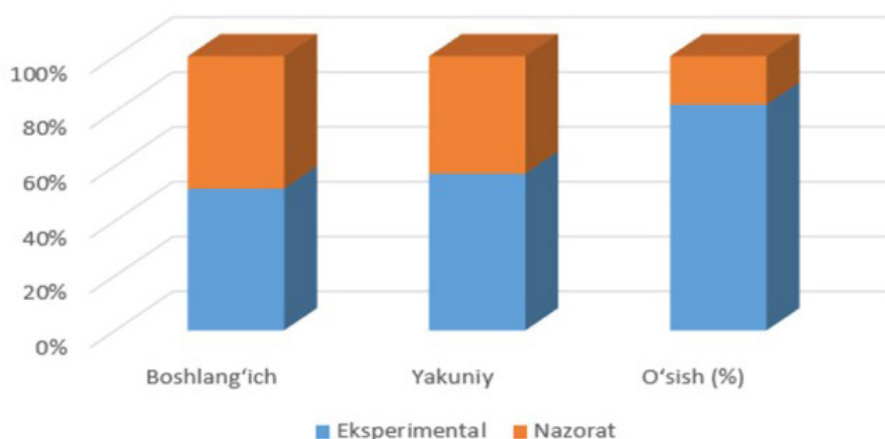
Indikatorlar	Pre-test	Post-test	O'sish (%)
M ₁ – Axloqiy barqarorlik	3.1	4.2	+35.4 %
M ₂ – Estetik idrok	3.0	4.1	+36.6 %
M ₃ – Refleksiv tafakkur	3.0	4.3	+43.3 %
M ₄ – Kommunikativ kompetensiya	3.2	4.1	+28.1 %
M ₅ – Jismoniy-psixologik muvozanat	3.3	4.0	+21.2 %

Natijalar tahlili shuni ko'rsatadiki, eng yuqori o'sish refleksiv tafakkur va estetik idrokda kuzatildi.

3-jadval: Guruhlar o'rtasidagi statistik farqlar

Ko'rsatkich	Eksperimental guruh	Nazorat guruhi	Statistik natija
O'rtacha KCI	20.4	16.6	$p < 0.001$
O'sish darajasi	+30.7 %	+8.5 %	$F = 8.74$
Variatsiya	Yuqori barqarorlik	Past barqarorlik	ANOVA tasdiqladi

Ushbu jadval va 2-rasmdagi natijalar statistik jihatdan ishonchli ekanini tasdiqlaydi

2-rasm: Kalokagatik fazilatlar o'sishi (%)

Sifatli ma'lumotlar (intervyu, kuzatuv va portfel tahlili) miqdoriy natijalarni to'ldiradi. Ayniqsa, uch yo'nalishda o'zgarish aniq sezildi: refleksiv fikrlash faollashgan, ijodiy topshiriqlar tizimli xarakter olgan, kommunikativ faollik esa barqarorlashgan. Bundan tashqari, axloqiy-estetik ifoda ham yanada muvozanatli shaklga kelganini kuzatish mumkin. Ahamiyatli jihati shundaki, sifatli va miqdoriy natijalar bir-birini inkor etmaydi, aksincha mos tushadi. Bu esa KAMOL modelining ichki validligini kuchaytiradi.

Olingan natijalar KAMOL modeli bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kalokagatiya fazilatlarini shakllantirishda sezilarli ta'sirga ega ekanini ko'rsatadi. Eng yuqori o'sish (26–30 %) refleksiya va ongli faoliyatga tayangan bosqichlar bilan bevosita bog'liq. Ayniqsa "Anglash" va "Ongli tanlov" bosqichlari bilimni oddiy o'zlashtirishdan chiqarib, uni shaxsiy qadriyatga aylantirishi kuzatildi. Bu Barrotta ilgari surgan ichkilashtirish g'oyasini amaliy jihatdan tasdiqlaydi, lekin bu yerda jarayon ancha bosqichli va boshqariladigan ko'rinishda ifodalanadi^[11].

Natijalar metodlarning integratsiyasi bilan bog'liq. Refleksiya, portfel ishlari, trening va estetik baholash alohida emas, balki yagona sikl sifatida ishladi. Bu tajriba–anglash–harakat siklini shakllantirdi. Shu jihatdan qaraganda, Fotopoulos tomonidan ilgari surilgan paideia modeli shaxsda ijtimoiy qadriyatlarni ichkilashtirishga yo'naltirilgan tizimli va faol pedagogik jarayon sifatida namoyon bo'lib, uni amaliy texnologiya darajasida boyitilgan model sifatida baholash mumkin ^[12, 81-119].

Shuningdek, mindfulness, relaksatsiya va psixogimnastika kabi elementlar psixoemotsional barqarorlikni oshirdi. Bu esa refleksiv faoliyat sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatgan. Natijada kalokagatiya faqat nazariy konstrukt emas, balki kognitiv, emotsional va jismoniy jihatlar uyg'unlashgan amaliy tizimga aylandi. Bu Dombrowski, Loland va Lenk qarashlarini pedagogik tayyorgarlik kontekstida kengaytiradi.

Guruhlar o'rtasidagi farq faqat modelga emas, balki o'quv muhitining o'zgarishiga ham bog'liq. Eksperimental guruhda interaktiv va refleksiv muhit shakllangan bo'lsa, nazorat guruhida an'anaviy yondashuv ustunlik qilgan. Bu farq natijalarda aniq aks etdi. Albatta, motivatsion omilning ham ma'lum ta'siri bo'lishi mumkin. Lekin portfel va intervyu natijalari o'zgarishlar yuzaki emas, balki barqaror xarakterga ega ekanini ko'rsatadi. Umuman olganda, KAMOL modeli samaradorligi birgina omil bilan emas, balki pedagogik dizayn, o'quv muhiti va talaba faolligining o'zaro ta'siri orqali yuzaga keladi.

Shu bilan birga, tadqiqot ayrim cheklovlarga ega. Avvalo, namuna faqat uchta oliy ta'lim muassasasi bilan chegaralangan natijalarni kengroq doirada to'liq umumlashtirishni qisman cheklaydi. Bundan tashqari, tajribaning qisqa muddatda o'tkazilgan kalokagatiya fazilatlarining uzoq muddatli barqarorligi haqida aniq xulosa chiqarishga imkon bermaydi. Yana bir muhim jihat - baholash va tahlil vositalari bilan bog'liq. Qo'llanilgan so'rovnoma va rubrikalarda ma'lum darajada subyektivlik mavjud bo'lib, statistik tahlil asosan o'rtacha ko'rsatkichlar bilan cheklangan, chuqur indikatorlar yetarlicha qo'llanilmagan.

Kelgusida ushbu cheklovlarni hisobga olib, tadqiqotni kengroq namuna, uzoq muddatli kuzatuv va chuqurlashtirilgan statistik tahlillar asosida davom ettirish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari KAMOL modeli asosida tashkil etilgan pedagogik texnologiya bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kalokagatiya fazilatlarini samarali rivojlantirishini ko'rsatdi. Eksperimental guruhda kalokagatik kompetensiyalar 26–30 % ga oshgan bo'lsa, nazorat guruhida bu ko'rsatkich 7–9 % atrofida qolgan.

Ilgari surilgan gipoteza empirik natijalar asosida to'liq tasdiqlandi, ya'ni KAMOL modeli integratsiyasi natijasida talabalarning axloqiy, estetik, refleksiv, kommunikativ va jismoniy-psixologik kompetensiyalari kompleks rivojlandi.

Model kalokagatiya konsepsiyasini tizimli pedagogik texnologiya darajasiga olib chiqib, shaxsning kasbiy va shaxsiy rivojlanishini uyg'unlashtirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, tadqiqotning cheklovi sifatida uning uchta OTM doirasida va qisqa muddatda o'tkazilgan qayd etiladi.

Takliflar:

- KAMOL modelini pedagogik ta'lim dasturlariga joriy etish;
- kalokagatik kompetensiyalarni raqamli monitoring qilish tizimini ishlab chiqish;
- malaka oshirish kurslarida model asosidagi treninglarni qo'llash;
- kalokagatiya yondashuvini uzluksiz ta'lim tizimiga tatbiq etish.

Umuman, KAMOL modeli kalokagatiya yondashuvini amaliy pedagogik texnologiyaga aylantiruvchi samarali integrativ tizim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullayeva B.S. Boshlang'ich ta'lim sifat-samaradorligini ilg'or pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida oshirish. "Boshlang'ich ta'lim va jismoniy madaniyat yo'nalishida sifat va samaradorlikni oshirish: muammo va yechimlar" xalqaro ilmiy konferensiya materiallari. Toshkent, 2017 yil 25 may. – 11-b.
2. Dombrowski D.A. Contemporary Athletics and Ancient Greek Ideals. – Chicago; London, 2009.
3. Hayit, R. Sport virtues and aesthetic values from the perspective of Aristotle's ethics. *Our Philosophy of Sport*, 47(1), 2020. – 63–74-b.
4. Aristotle. *Eudemian Ethics* / Trans. C. Rowe. – Leiden; Boston: Brill, 2025. – ISBN 9789004722071.
5. Stavru A. Ökonomie, Kalokagathie und Charisma in Xenophons Memorabilien. *Sokratische Mitteilungen*, 52, 2013. – 18–23-b.
6. Abdurahmonova D.J. Markaziy Osiyo allomalari merosida kalokagatiya g'oyasi va uning zamonaviy ta'lim jarayonida tatbiqi. "Mahmud az-Zamahshariy va Najmiddin Kubroning islom sivilizatsiyasida tutgan o'rni" respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. Toshkent, 2025. – 277–280-b.

7. Novikov D. S. Ideal kalokagatii v kontekste sovremennoy kreativnoy pedagogicheskoy strategii // Istoriko- i sravnitel'no-pedagogicheskie problemy obrazovaniya. Volgograd, 2014. – S. 103–105.
8. Basenko R. From the ancient “ΚΑΛΟΚΑΘΪΑ” and the Renaissance “Pietas Litterata” to the post-modern “Holistic Education”: the genesis of the idea of holistic personal education. *Aesthetics and Ethics of Pedagogical Action*, 26, 2022. – 58–71-b. <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2022.26.273087>
9. Sprutta J. Qadimgi yunon tarbiyasidagi kalokagathiya g'oyasi. *O'qituvchi va maktab*, 3–4, 2007. – 13–20-b.
10. Abdurahmonova D.J. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining shaxsiy va kasbiy rivojlanishida kalokagatiya modelining ahamiyati. *Jamiyat va innovatsiyalar*, 6(10), 2025. – 45–52-b. <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol6-iss10/S-pp45-52>
11. Poehner M. E., Infante P. Mediated Development and the internalization of psychological tools in L2 education // *Learning, Culture and Social Interaction*. – 2019. – Vol. 22. – Article 100322.
12. Fotopoulos T. From (Mis)education to Paideia // *Critical Pedagogy in the New Dark Ages: Challenges and Possibilities*. – New York: Peter Lang, 2012. – P. 81–119.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.